

Operatiiviset riskit ja taloudellinen kestävyys rahoitustoiminnassa

Janni Rytövuori

OPINNÄYTETYÖ
Maaliskuu 2023

Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Myyntiosaaminen

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Myyntiosaaminen

RYTÖVUORI, JANNI

Operatiiviset riskit ja taloudellinen kestävyys rahoitustoiminnassa

Opinnäytetyö 32 sivua, joista liitteitä 1 sivua
Maaliskuu 2023

Opinnäytetyön tavoite oli tutkia operatiivisia riskejä ja taloudellista kestävyyttä rahoitustoiminnassa sekä niiden soveltamisen vaikutuksia. Tarkoitus oli luoda ohjeita ja apukeinoja rahoitustoimintaan operatiivisten riskien hallintaan ja taloudellisen kestävyuden vahvistamiseen.

Tutkimusmenetelmänä toimi kirjallisuus, havainnointi, puolistrukturoidut teema-haastattelut sekä esimerkkitapauksien käsittely. Haastattelut toteutettiin joulukuun 2022 ja tammikuun 2023 aikana kolmelle asiantuntijalle etäyhteyksin. Haastattelukysymykset jakoutuivat kolmeen kategoriaan: riskienhallinta ja operatiiviset riskit, kestävä kehitys ja taloudellinen kestävyys sekä ESG ja tulevaisuuden näkymät. Työssä käsitellyt esimerkit rahoitusmaailman riskitapauksista koskivat Lehman Brothersia, Jerome Kervieliä, Danske Bankia ja S-Pankkia.

Haastatteluiden tuloksena toimivat vastaukset olivat osittain yhtenäisiä ja samankaltaisia, mutta myös eriäviä mielipiteitä nousi esiin. Tulokset osoittavat todennäköisimmät ja haastavimmat operatiiviset riskit sekä ratkaisuja ja ohjeita toimivaan riskienhallintaan. Kestävän kehityksen, taloudellisen kestävyuden ja ESG:n osalta tulee tarkastelua ja toimintaa katsoa tapauskohtaisesti. Kestävän kehityksen teemoista nousi eriäviä huomioita, jotka enemmän tai vähemmän tähtäävät kestävä kehityksen edistämiseen rahoitustoiminnan kustannuksella. Tulevaisuuden näkymiä ennustettaessa nousi toistuvasti epävarmuus esiin ja useita kysymysmerkkejä sille, mitä ratkaisuja tulevaisuudessa tullaan esittämään taloudellisen tilanteen korjaamiseksi.

Johtopäätöksenä toimii luotu yhteenveto suositelluista ja vältettävistä toimista rahoitustoiminnassa. Yhteenveto tarjoaa apukeinoja niin operatiivisiin riskeihin kuin taloudelliseen kestävyteen ja ESG-asioihin.

Asiasanat: rahoitustoiminta, operatiiviset riskit, taloudellinen kestävyys

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Sales Competence

RYTÖVUORI, JANNI

Operational Risks and Financial Sustainability in Banking and Finance

Bachelor's thesis 32 pages, appendices 1 pages
March 2023

The objective of this thesis was to learn about operational risks and financial sustainability in finance sector. The aim was to determine how managing operational risks and financial sustainability could affect the finance sector and its businesses. The purpose of the thesis was to create instructions and guidelines for companies in the financial sector.

The approach used in the thesis was literature review, perception, half-structured theme interviews and four cases. Three professionals were interviewed during December 2022 and January 2023. The questionnaire was divided in three categories: risk management and operational risks, sustainable development and financial sustainability, and ESG and future forecast. The cases used were all known cases in finance.

The results of the interviews showed similarities in the responses but there were also independent opinions that differed from others. Key findings included operational risks were predictable and solutions for reliable risk management. Sustainable development and ESG had the most varied responses that are important to be reviewed on a case-by-case basis. The results provide solutions and ways to promote sustainable activities. The future is uncertain.

As a conclusion the guidelines are put together providing dos and don'ts regarding operational risks, financial sustainability and ESG.

Key words: finance, operational risks, financial sustainability

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	RISKIENHALLINTA RAHOITUSTOIMINNASSA	7
	2.1 Riskit ja riskien luokittelu	7
	2.2 Operatiiviset riskit.....	7
	2.2.1 Henkilöstö.....	9
	2.2.2 Ulkoiset tekijät	10
	2.2.3 Prosessit.....	10
	2.2.4 Järjestelmät	11
3	KESTÄVÄ KEHITYS	13
	3.1 Taloudellinen kestävyys	13
	3.1.1 Yhteiskunnan taloudellinen kestävyys	13
	3.1.2 Taloudellinen kestävyys rahoitustoiminnassa.....	14
	3.2 ESG ja vastuullisuusraportointi	14
	3.3 YK:n tavoitteet 2030.....	16
	3.4 A European Green Deal	17
	3.5 EU Taxonomy	17
4	ESIMERKKITAPAUKSET	19
	4.1 Lehman Brothers.....	19
	4.2 Jerome Kerviel	19
	4.3 Danske Bank.....	20
	4.4 S-Pankki.....	20
	4.5 Johtopäätökset ja pohdinta	20
5	TUTKIMUSTULOKSET JA ASiantuntijahaastattelut	22
	5.1 Riskien hallinta ja operatiiviset riskit.....	22
	5.1.1 Kestävä kehitys ja taloudellinen kestävyys.....	23
	5.1.2 ESG ja tulevaisuuden näkymät	24
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	26
	LÄHTEET.....	28
	LIITTEET	32
	Liite 1. Haastattelun alkuperäiset kysymykset	32

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö sai alkunsa ajankohtaisista maailmaa koskettavista kriiseistä, jotka tuovat mukanaan riskejä liiketoimintaan. Epävakaina aikoina on tärkeää keskittyä tulevaisuuteen ja sen vuoksi työssä käsitellään kestävää tulevaisuutta ja riskienhallintaa. Kriisien, kuten koronapandemian, Ukrainan sodan ja inflaation seuraamuksillakin järjestyttävä rahoitustoiminta valikoitui toimialaksi olemassaolonsa välttämättömyyden vuoksi ja näin ollen taloudellinen kestävyys näkökulmaksi. Riskit on rajattu operatiivisiin riskeihin, sillä pelkästään operatiiviset riskit käsittävät paljon riskitekijöitä.

Työn tavoitteena on tarkastella rahoitustoimintaa harjoittavien yritysten operatiivisia riskejä ja niiden hallintaa sekä taloudellista kestävyyttä ja näiden toteutumisen tai toteutumattomuuden vaikutuksia. Vaikutuksia tarkastellaan niin yrityksen kuin yhteiskunnankin näkökulmasta. Tavoitteena on myös tutkia operatiivisten riskien vaikutuksia rahoitustoimintaan ja sitä, onko niillä vaikutusta taloudelliseen kestävyteen. Tavoitellakseen kestävämpää taloutta, tulisi minimoida tappiot ja velkaantuminen, ja keskittyä tasapainoiseen kasvuun luonnonvarat huomioon ottaen. Tällä työllä pyritään löytämään apukeinoja rahoitustoiminnan taloudellisen kestävyuden vahvistamiseksi sekä operatiivisten riskienhallinnan tueksi.

Tarkoituksena on koota tähän opinnäytetyöhön luotettavaa tietoa operatiivisten riskien hallinnasta ja tuoda ilmi seurauksia, joita riskienhallinnan laiminlyönti voi aiheuttaa rahoitustoiminnassa. Työn tarkoituksena on myös selkeyttää kestävä kehityksen ja taloudellisen kestävyuden roolia rahoitustoiminnassa ja nostaa esiin konkreettisia toimia sen edistämiseksi. Tutkimustuloksien sekä kerätyn tiedon avulla on tarkoitus luoda ohjeita apuvälineeksi operatiivisten riskien hallintaan sekä taloudellisen kestävyuden vahvistamiseen. Ohjedokumentti toimii johdopäätöksenä, jossa kiteytyy suositellut sekä vältettävät toimenpiteet.

Tutkimusmenetelminä toimii kirjallisuus, havainnointi ja puolistrukturoidut teema-haastattelut. Työssä käsitellään myös esimerkitapauksia, joita peilataan työn teoreettiseen viitekehykseen. Puolistrukturoidut haastattelut toteutettiin joului-

kuussa 2022 ja tammikuussa 2023 etäyhteyksin. Nimettömänä pysyvät haastateltavat ovat opinnäytetyön teemojen asiantuntijoita, joilla on kymmenien vuosien ajalta kokemusta opinnäytetyön aihealueista. Haastateltavat pysyvät anonyymeinä ja esiintyvät opinnäytetyössä nimillä Haastateltava 1., Haastateltava 2. ja Haastateltava 3.

Teoreettinen viitekehys rakentuu riskienhallinnasta, riskien luokittelusta sekä operatiivisista riskeistä. Työssä määritellään myös kestävä kehitys, ESG, vastuullisuusraportointi, yrityksen ja yhteiskunnan taloudellinen kestävyys sekä taloudellinen kestävyys rahoitustoiminnassa.

Työn näkökulmaksi ja toimialaksi valikoitunut rahoitustoiminta käsittää varainhoitoa sekä pankki-, vakuutus- ja sijoitustoimintaa harjoittavat yritykset ja julkisen puolen toimijat. Työssä tarkastellaan myös tavoitteita sekä säädöksiä ja asetuksia EU- sekä YK-tasolla, ja miten ne vaikuttavat rahoitussektorin toimintaan. Riskienhallinta painottuu operatiivisten riskien tarkasteluun, sillä itsessään operatiiviset riskit käsittävät jo laajan rajauksen riskitekijöitä.

Työssä käsitellään neljää rahoitustoiminnassa esiintynyttä ja huomiota herättänyttä esimerkkitapausta ja pohditaan, minkälaisia vaikutuksia ääritapauksista on koitunut. Tapauksia tarkastellaan operatiivisten riskien hallinnan näkökulmasta ja pohditaan, olisiko seurauksilta voitu välttyä tai lieventää niitä.

2 RISKIENHALLINTA RAHOITUSTOIMINNASSA

2.1 Riskit ja riskien luokittelu

Yleisesti ottaen riski kuvaa vaaraa tai uhkaa. Riskillä tarkoitetaan sitä, että edes ajatuksen tasolla jotain epäedullista voi tapahtua itselle, toiselle henkilölle tai jonkun omaisuudelle. (Juvonen ym. 2014, 8.) Koska riski perustuu jonkun epävarman tapahtuman todennäköisyyteen, toteutumistodennäköisyys 0–100 % tarjoaa kätevän matemaattisesti hyödyllisen mittarin todennäköisyydelle. Todennäköisyydet tulevat useimmiten historiallisten tietojen käsittelystä, kuten menneiden tapahtumien aikajanan ja toteutumisen tiheyden ymmärtämisestä. (Walker 2013, 5.) Vaikka riskejä useimmiten kuvataan uhkana, ovat riskit ja riskienhallinta yhtä lailla mahdollisuuksia (Blunden & Thirlwell 2013).

Riskejä voi luokitella usealla tavalla eri lajeihin. Yksi vakiintuneimmista tavoista on luokitella riskit seuraavasti: strategiset riskit, operatiiviset riskit, taloudelliset riskit sekä vahinkoriskit. (Ilmonen, Kallio, Koskinen & Rajamäki 2022.)

2.2 Operatiiviset riskit

Termiä operatiivinen riski käytettiin virallisesti ensimmäisen kerran 1990-luvun alussa rahoitusalailla, jonka tarkoituksena oli tunnistaa vilpallinen raportointi alalla. Nykyään sitä voidaan laajemmin kuvailla tavoitteeksi vähentää tai lieventää mahdollisuutta, että jotain toiminnassa menisi pieleen, joka ei ole rajoitettu vain rahoitustoimintaan. (Pinto, Magpili & Jaradat 2015.) Riittämättömät tai toimimattomat sisäiset prosessit, järjestelmät ja ihmiset aiheuttavat tapahtumia, joiden seurauksena muodostuu operatiivisia riskejä. Operatiiviset riskit ovat yrityksen toimintoihin liittyviä välittömien tai välillisten vahinkojen riskejä tai haitallisia vaikutuksia maineelle, jotka voivat koitua virheistä tai puutteista yrityksen sisäisissä prosesseissa. (Suomen Riskienhallintayhdistys.)

Operatiivisen riskin hallinnassa keskeistä on toiminta havaittujen prosessien ja riskienhallinnan puutteiden ja virheiden korjaamiseksi sekä muut riskien rajoittamistoimet kuten henkilöstöön liittyvät ja tietotekniset varajärjestelyt sekä vakuutusturvasta huolehtiminen (FIVA 8/01.00/2014).

Operatiiviset riskit voidaan jakaa henkilöstöstä, ulkoisista tekijöistä, sisäisistä prosesseista ja järjestelmistä aiheutuviin mahdollisiin menetyksiin. Jaottelusta puuttuva maineriski ei ole suoranaisesti riski itsessään, mutta yleensä seuraus operatiivisen riskin toteutumisesta. (Blunden & Thirlwell 2013.)

Teorian perusteella voimme todeta, että operatiiviset riskit sisältävät niin arkipäiväisiä uhkia kuin harvinaisempiakin uhkia. Digitalisoituneessa maailmassa voimme myös olettaa, että järjestelmissä ilmenevät häiriöt, jotka keskeyttävät työn teon, ovat yleisiä.

Voimme pitää todennäköisenä sitä, että koronapandemia sekä Ukrainan sota ovat laittaneet riskienhallinnan tarkastelun alle ja suunnitelmia sekä muutoksia tämän kaltaisille riskeille on luotu. Näin ollen voimme olettaa, että riskienhallinta kehitty jatkuvasti kohdatessaan uusia riskejä sekä todeta, että riskienhallinta prosessina ei koskaan ole valmis.

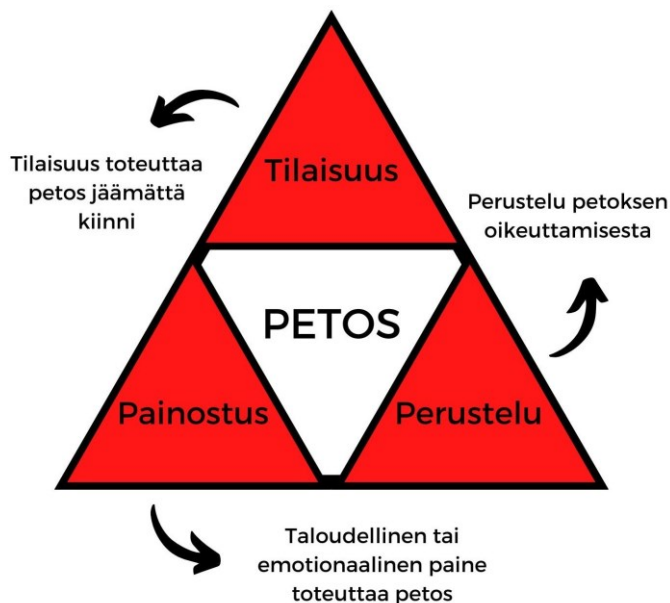

KUVIO 1. Operatiivisten riskien luokittelu sisäisiin ja ulkoisiin riskeihin (Wolke 2017, 250).

2.2.1 Henkilöstö

Yrityksen sisäisiin riskeihin lukeutuu henkilöstön aiheuttamat riskit. Työntekijän aiheuttama riski voi olla esimerkiksi petos, inhimillinen virhe tai riittämätön osaaminen (Wolke 2017, 250).

Petokseen syyllistytään joko saadakseen rahaa, omaisuutta tai palveluita. Syy petokseen voi olla myös maksuvelvollisuuden välttäminen, palvelun häviäminen tai varmistus henkilökohtaisen tai yrityksen edun toteutumisesta. Useimmat työntekijät, jotka syyllistyvät petokseen työnantajaansa kohtaan, eivät ole taparikollisia. Useimmiten he ovat luotettavia työntekijöitä, joilla ei ole rikostaustaa, eivätkä he ajattele toiminnallaan rikkovansa lakia. (Wells 2018, 5.) Petoksen kolmio (kuvio 2.) havainnollistaa miksi ihmiset sortuvat petokseen.

KUVIO 2. Petoksen kolmio kuvaa miksi ihmiset syyllistyvät petokseen.

Hälyttävänä huomioina voidaan pitää muun muassa työntekijän haluttomuutta jakaa vastuitaan, jatkuvaa työntekoa ilman lomaa sekä halua saada pääsy ja oikeuksia omien vastualueiden ulkopuolelle (Commonwealth Fraud Prevention Centre n.d.)

2.2.2 Ulkoiset tekijät

Operatiivisista riskeistä merkittävimpiä ovat monesti liiketoiminnan keskeytysriskit, jotka voivat olla seurausta mistä tahansa ulkoisesta tekijästä, joka aiheuttaa vajauksen resurssiin. Ulkoinen tekijä voi olla esimerkiksi työvoimalakko, verkko-yhteyden katkeaminen, tulipalon aiheuttama tuho tai yhteistyökumppanin konkurssi. (Ilmonen ym. 2022.) Näin ollen ajankohtaiset kriisit kuten koronapandemia ja Ukrainan sota lukeutuvat myös ulkoisiksi riskeiksi. Pandemiasta johtuvia pitkiä sairaslomia ja karanteeneja voidaan pitää liiketoiminnan keskeyttäjinä, kuten myös sodan tuomia toimitusvaikeuksia. Seurauksena Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan on toteutunut ulkoisen tekijän tuoma riski ja monien suomalaisten yritysten toimintaympäristö on heikentynyt (Euro & Talous 2022).

Ulkoisista tekijöistä aiheutuvia operatiivisia riskejä ovat myös luonnonkatastrofit, uudet lait tai lakimuutokset sekä ulkoisten henkilöiden rikkomukset, kuten varkauudet (Wolke 2017, 250). Ulkoisista riskeistä uudentlaisilla ilmasto- ja ympäristöriskeillä on vaikutus yritysten toimintaan, yhteiskuntaan ja näin ollen myös globaaliin talouteen, mikä luo tarpeen rahoitusmarkkinoille rahoittaa ympäristön kannalta kestäviä hankkeita (Pöntinen 2022).

2.2.3 Prosessit

Yrityksen prosesseihin liittyvät riskit voivat olla esimerkiksi epäonnistunut prosessijohtaminen tai kehittäminen, heikko päätöksentekoprosessi tai -kyky, kyvyttömyys suunnitella päätöksiä, konkreettisten tavoitteiden asettelu tai päätöksiä toimeenpano sekä intressiristiriidoista koituvat epäonnistumiset (Ilmonen ym. 2022). Prosessiriskejä ovat myös kontrollien puute sekä puutteelliset toimintaohjeet (Wolke 2017, 250). Sisäisten prosessien tuomien riskien vaikutusta ja todennäköisyyttä pyritään lieventämään kontrollien avulla. Riskien toteutumista ei pysty estämään, mutta sille on mahdollista luoda sietokyky. (Blunden & Thirlwell 2013.)

Kirjallisuuden mukaan riskit eivät ole täysin vältettävissä, mutta oikeilla toimilla niitä on mahdollista kontrolloida. Yllä kuvatut prosessiriskit ovat suurin osa lähöisin yrityksen johdosta tai päättäjistä, jolloin riskit ovat seurausta heidän toiminnastaan.

Haastateltava 1. kanssa käydystä haastattelusta nousi esiin huomattava prosessiriski, jota nimitetään vaaralliseksi työyhdistelmäksi. Vaarallinen työyhdistelmä tarkoittaa, että organisaatiossa yhdellä henkilöllä on mahdollisuus viedä läpi koko prosessi tai toimi ilman toisen henkilön hyväksyntää. Tästä hyvä esimerkki on maksuliikenteen hoitaminen ja valvomattomat pääkäyttäjätunnukset. Esimerkissä mahdollistetaan niin sanottujen valheellisten transaktioiden luominen, joissa saajaksi voidaan asettaa petoksen tekijä, tämän sukulainen tai vaikka veroparatiisissa sijaitsevan yrityksen pimeätili.

2.2.4 Järjestelmät

Tietoturvariskit sekä kyberriskit ovat luultavasti olleet operatiivisista riskeistä suurin huoli viime vuosina (Chapelle 2019, 193). Traficom on liikenne- ja viestintäviraston kyberturvallisuuskeskuksen verkkosivuillaan listannut organisaatioiden TOP 5 tietoturvauhkaa:

1. Rikollisten pyrkimys rikastua tiedoillasi
2. Ulkoistetut palvelut, joita hyökkääjät käyttävät lisäväylinä
3. Näkyvyyden puute ja oman ympäristön tuntemattomuus
4. Vakoilijoita houkutteleva ja aktivoiva arvokas tieto
5. Jokapäiväiset palvelunestohyökkäykset

Ilmiselvää on, että järjestelmien tuomista riskeistä huolimatta niiden käyttö on välttämätöntä nykypäivän liiketoiminnassa. Riskejä voidaan kuitenkin hallita tietoturva- ja tietosuojatoimilla (Traficom 2021).

Rahoitustoiminnassa käsiteltävä tieto voi olla arkaluontoista, sillä hoidettavana on ihmisten ja yritysten varallisuus ja omaisuus. Voimme siis todeta, että erityisesti rahoitustoiminnassa asiakastiedot ja pankkisalaisuus on säilytettävä ja niitä

on vaalittava asiakkaiden turvallisuudenkin vuoksi. Vaikka monet talous- ja vero- tiedot ovatkin julkisia, on selvää, että asiakkaiden tietoja pankkiliiketoiminnassa tulee varjella poikkeuksetta parhain mahdollisin keinoin.

3 KESTÄVÄ KEHITYS

3.1 Taloudellinen kestävyys

Talous toimii yhteiskunnan toiminnan ja palveluiden järjestämisen mahdollistajana, jonka vuoksi se on edellytys sosiaaliselle perustalle. Talous kuitenkin kuluttaa luonnonvaroja ja kuormittaa ympäristöä, joten kestävä kehityksen kannalta on tärkeää, että minimoidaan talouden toiminnan ympäristöhaittavaikutukset. (Kestavakehitys.fi n.d.)

Taloudellinen kestävyys on laadultaan ja sisällöltään tasapainoista kasvua, joka perustuu pitkällä aikavälillä velkaantumisen ja varantojen hävittämisen välttämiseen (Ympäristöministeriö n.d.). Taloudellinen kestävä kehitys ei ylikuluta tuotantokijöitä ja se huomioi ympäristön kantokyvyn sekä tulevat sukupolvet (Kestävä kehityksen edistäminen 2022).

Ottamalla huomioon yllä mainitut seikat, myös yksilöt omalla toiminnallaan ja talouden hoidollaan voivat vahvistaa henkilökohtaista talouttaan kestävämmäksi sekä kantaa kortensa kekoon yhteiskunnan talouden suhteen.

3.1.1 Yhteiskunnan taloudellinen kestävyys

Ihmiset tarvitsevat hyvinvointiinsa sekä arkensa pyörittämiseen tuotteita ja palveluita, joiden tuottamisen tulee olla kestävällä pohjalla. Näitä kutsutaan hyödykkeiksi, joita tuottavat tuotantokelijät, joita ovat muun muassa luonnonvarat, työvoima sekä koneet ja laitteet. (Kestävä kehityksen edistäminen 2022.) Yhteiskunnassa taloudellinen kestävyys on näin ollen tärkeää, jotta myös tulevat sukupolvet voivat hyödyntää Suomessa esimerkiksi terveydenhuoltoa ja maksutonta koulutusjärjestelmää.

Kestävä kehityksen näkökulmasta talouden järjestelmässä on tärkeää, että sen toiminta ei johda sosiaalisen tai ekologisen pääoman eli varantojen vähenemi-

seen. Talouden tulee olla muuntautumiskykyinen ja sopeutuva, joka pystyy kestämään ja kohtaamaan riskejä ja kriisejä vakaasti ja samalla tuottaa hyvinvointia ympäristön kantokyvyn rajoissa. (Kestävän kehityksen edistäminen 2022.)

3.1.2 Taloudellinen kestävyys rahoitustoiminnassa

Pankkien rooli kestävän kehityksen tavoittelussa on valtava, sillä pankit toimivat välittäjänä taloudessa (Bouma, Jeucken & Klinkers 2017, 25). Rahoitustoiminta on näin ollen edellytys talouden olemassaololle. Pankit voivat rahoittaa sekä lainata rahaa, jonka vuoksi niillä on tärkeä vaikutus kansojen taloudelliseen kehitykseen. Kyseinen vaikutus on sekä laadullinen että määrällinen, koska pankit voivat vaikuttaa taloudellisen kasvun vauhtiin ja myös suuntaan. (Bouma ym. 2017, 25.)

Pankkitoiminta perustuu yritysten sekä kotitalouksien lyhytaikaisten talletusten muuntamiseen pitkäaikaisiksi lainoiksi yrityksille sekä kotitalouksille, jotka haluavat lainata rahaa kulutukseen tai investointeihin. Pankit tukevat yhteiskunnan kasvua sekä varakkuutta luomalla työpaikkoja rahoitussektorille, sekä tukemalla kasvua monilla talouden sektoreilla. (Blaafalk 2018.)

Taloudellisesta kestävydestä rahoitustoiminnassa voidaan puhua myös vihreänä rahoituksena tai kestävänä rahoituksena. Näillä tarkoitetaan rahoitustoimintaa palveluineen ja tuotteineen, joilla pyritään edistämään ympäristötekoja, kestävä kehitystä ja kestävä taloutta (Pöntinen 2022).

3.2 ESG ja vastuullisuusraportointi

ESG on lyhenne sanoista Environmental, Social ja Governance, jolla tarkoitetaan asioita, jotka liittyvät ympäristöön, yhteiskuntavastuuseen ja hallintotapaan (Nordea 2021). 1990-luvulla kestävyden kuvaus rajattiin useimmiten kolmeen tekijään: ihmisiin, planeettaan ja voittoihin. Vuosia myöhemmin lyhenne ESG ilmestyi viitaten ympäristön, yhteiskunnan ja hallinnon tekijöiden vaikutuksesta sijoituspäätökseen. (Hedstrom 2018.)

Viime vuosina termiä ESG on rinnastettu yhteiskuntavastuulliseen sijoitukseen. Kuitenkin ESG tulisi nähdä ennemminkin runkona riskien hallinnalle yrityksiä arvioitaessa, eikä pelkkänä sijoitusstrategiana. (Bradley 2021.) ESG ei ole enää vain kapean markkinaraon sijoitusstrategia, sillä nykyään sidosryhmät kiinnittävät enemmän huomiota yritysten ympäristövaikutuksiin ja sijoittajat ymmärtävät, että vahva ESG-suorituskyky voi turvata yrityksen menestyksen (Bradley 2021). ESG:hen liittyvillä tekijöillä voi olla merkittävä vaikutus yrityksiä ja arvopapereiden arvoon. Sidosryhmien tiedottaminen tuloksista liittyen ESG-alueilla toteutettuihin toimiin kertoo raportoivien yritysten läpinäkyvyydestä. (Ziolo 2021.)

Vuonna 2016 hyväksyttiin kirjanpitolain muutos, joka edellyttää tietynlaisia yhtiöitä tekemään ESG-raportointia. Muutos velvoittaa raportointiin pörssiyrityksiä, luottolaitoksia ja vakuutusyhtiöitä, joiden liikevaihto on yli 40 miljoonaa euroa tai tase yli 20 miljoonaa euroa sekä yhtiön henkilömäärä tilikauden aikana keskimäärin yli 500 henkilöä. Vastuullisuusraportoinnin lainsäädäntö perustuu EU-direktiiviin NFRD, joka velvoittaa rajatut yhtiöt raportoimaan omista toimintatavoistaan koskien ympäristöä, ihmisoikeuksia, työntekijöitä ja sosiaalisia asioita, sekä korruption ja lahjonnan torjuntaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö n.d.) Raportointi auttaa sijoittajia, kansalaisjärjestöjä, kuluttajia, päättäjiä ja muita sidosryhmiä arvioimaan suurien yritysten muun kuin taloudellisen suorituksen ja rohkaisee näitä yrityksiä kehittämään vastuullisen lähestymistavan liiketoimintaan (European Commission n.d.). Kuvio 3. esittää Euroopan komission verkkosivuilla ilmoitetut NFRD-direktiivin raportoinnissa selvitettävät asiat.

KUVIO 3. Vastuullisuusraportoinnista laadittu kuvio kertoo raportissa selvitettävät asiat.

Vuoden 2023 tammikuun alussa astui voimaan uusi direktiivi, joka vahvistaa ja päivittää säännöt koskien ympäristö- ja yhteiskuntatietoja, joita yritysten tulee raportoida. Tämän Corporate Sustainability Reporting Directiven eli CSRD:n avulla sijoittajat ja muut sidosryhmät pääsevät käsiksi tietoihin, joita he tarvitsevat arvioidakseen ilmastonmuutoksesta ja muista kestävyyskysymyksistä aiheutuvia sijoitusriskejä. Raportointivelvoite koskee noin 50 000 suurta yritystä, joista ensimmäisten tulee noudattaa uusia sääntöjä vuonna 2024 seuraavana vuonna julkaistaviin raportteihin. NFRD-direktiivin säännöt ovat voimassa siihen saakka, kunnes yritysten tulee alkaa noudattamaan uutta CSRD-direktiiviä. (European Commission n.d.)

3.3 YK:n tavoitteet 2030

YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030 pyrkii poistamaan köyhyyden sekä tähtää kestäväan kehitykseen, jossa huomioidaan tasavertaisesti ympäristö, talous sekä ihminen (United Nations Development Programme n.d.). YK:n kestävän kehityksen tavoitteita on yhteensä 17, joista kaksi on rinnastettavissa taloudelliseen kestävyteen:

8. Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua.

9. Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja.

Tavoitteet edistävät kestäväa taloudellista kasvua, korkeampaa tuotantokykyä ja teknologista innovaatiota. Ratkaisuna tähän on yrittäjyys ja työpaikkojen luominen sekä pakkotyön, orjuuden ja ihmiskaupan poistaminen. Talouskasvua ja kehitystä edistää innovaatiot ja infrastruktuuriin sijoittaminen sekä teknologinen kehitys. (United Nations Development Programme n.d.)

KUVA 1. Kestävän kehityksen tavoitteet 8 ja 9 (Suomen YK-liitto n.d.).

3.4 A European Green Deal

Green dealin avulla on tarkoitus päästä yli haasteista, jotka uhkaavat Eurooppaa ja koko maailmaa. Näitä haasteita ovat ilmastonmuutos ja ympäristön heikkeneminen, joiden vuoksi Green deal tulee muuntamaan EU:n moderniksi, resurssitehokkaaksi ja kilpailukykyiseksi taloudeksi. Tarkoitus on varmistaa nettopäästötömät kasvihuonekaasut vuoteen 2050 mennessä, resursseista irrallinen talouskasvu sekä taata, että ketään ihmistä eikä paikkaa jätetä jälkeen. (European Commission n.d.) Tämä suunnitelma on uusi kasvustrategia, jolla tehdään EU:n taloudesta kestävä ja luodaan muun muassa kestävä teollisuus (ERRIN n.d.)

Jotta asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa, on Euroopan komissio luvannut tuottaa vähintään 1 triljoonan euron edestä kestäviä sijoituksia seuraavan vuosikymmenen aikana. Kestävät rahoitustoimet edistävät Green dealiä lisäämällä yksityisen sektorin kestäviä hankkeita. (European Commission n.d.)

3.5 EU Taxonomy

Green dealin tavoitteisiin yltämiseksi on erittäin tärkeää ohjata investoinnit kohti kestäviä projekteja ja toimia. Onnistuakseen siinä, tarvitaan selkeä määritelmä sille, mitä tai mikä on "kestävää". Tämän vuoksi on luotu EU Taxonomy. (European Commission n.d.)

EU Taxonomy on johtava tieteeseen perustuva luokittelujärjestelmä, josta odotetaan tulevan maailmanlaajuinen standardi määrittelemään, voidaanko taloudellista toimintaa pitää ympäristön kannalta kestävä (Sustainalytics n.d.). EU Taxonomy ilmoittaa yrityksille, sijoittajille ja päätöksentekijöille määritelmät taloudellisista toimista, joita voidaan pitää ympäristöystävällisinä (European Commission n.d.).

Taxonomy säätely julkaistiin kesäkuussa 2020 ja se tuli voimaan kuukautta myöhemmin. Säätely luo pohjan EU Taxonomylle asettamalla neljä kattavaa ehtoa, jotka taloudellisen toimen tulee täyttää ollakseen ympäristöllisesti kestävä. (European Commission n.d.)

Kyseinen luokittelujärjestelmä on tarpeellinen, joka selkeyttää mitkä toimet todella ovat ympäristöystävällisiä. Odotettavissa on, että EU Taxomyn standardin avulla rahoitustoiminnassakin olisi helpompi toteuttaa ympäristön kannalta merkittäviä kestäviä taloudellisia toimia sekä poistaa niin sanottua ”viherpesua”, joka toimii vain pinnallisena markkinointikeinona.

4 ESIMERKKITAPAUKSET

Tässä kappaleessa käsitellään rahoitusallalla toteutuneita riskitapauksia, jotka ovat saavuttaneet huomiota. Kyseiset tapaukset ovat valikoituneet käsiteltäväksi toimialansa eli rahoitustoiminnan sekä realisoituneiden riskien vuoksi.

4.1 Lehman Brothers

Lehman Brothersin kaatuminen on luultavasti yksi tunnetuimmista finanssialan tapauksista. Lehman Brothers tavoitteli yhä aggressiivisemmilla käytännöillään markkinaosuutensa ja voittojensa kasvattamista, muun muassa paketoimalla taattuja asuntolainoja arvopapereiksi. Vuodesta 2006 lähtien pankin hyökkäävä strategia keskittyikin pääosin liiketiloihin, vivutettuihin lainoihin ja listaamattomiin yrityksiin, joka lisäsi riskiä pankille näiden tuotteiden ollessa ei likvidejä. Pankin toimitusjohtaja ei välittänyt kasvaneista riskeistä, vaan valitsi luottaa yrityksen yli-arvioituihin omistuksiin. Näin ollen triljoonat dollarit ”katosivat” omistuksien hintojen romahtaessa. Konkurssin aikaan sääntelijät eivät vaatineet investointipankkeja käyttämään mitään tiettyä hinta-arviointimetodia, ja ilmiselvää on, että Lehmanin metodi hintojen arvioissa oli virheellinen. (Mc Donald, 2016.)

4.2 Jerome Kerviel

Vuonna 2008 Societe Generalin Pariisin yksikössä työskennellyt juniori treidaaja Jerome Kerviel aiheutti toiminnallaan 4,9 miljardin euron tappiot kyseiselle pankille. Vilpillisiä keinoja hyödyntänyt ranskalainen treidaaja ei rikkonut luvattomilla arvopaperikaupoillaan ainoastaan Societe Generalin sisäisiä sääntöjä, vaan myös Ranskan lakia ja eettisiä tapoja. Pankin katkonaisen ja heikon riskienhallinnan sekä raportointijärjestelmän ansiosta Kervielillä oli useita tapoja vältellä paljastumista. (Marthinsen 2018, 259, 269.)

4.3 Danske Bank

Danske Bankin rahanpesuskandaali on kategoriassaan yksi suurimmista. Vuonna 2018 Danske kertoi, että vuosien 2007–2015 välillä Viron sivuliikkeen läpi menneestä 200 miljardista eurosta käteistä suuri osa oli epäilyttävää. Käteinen oli lähtöisin ainakin Venäjältä. (Milne 2022.) Skandaalin riepotteleman pankin johto kertoi, etteivät he ole kyenneet toimimaan riittävän vastuullisesti, eikä onnistuneet huolehtimaan velvollisuuksistaan tämän tapauksen kohdalla (Brännare & Kuukkanen 2018). Pankkia syytetään rahanpesunvastaisen toiminnan laiminlyönnistä (Danske Bank 2018).

4.4 S-Pankki

Kesällä 2022 ilmenneessä S-Pankin tapauksessa oli kyse häiriöstä, jota hyödynnettiin väärinkäytöksiin. Häiriön seurauksena S-Pankin asiakkaat pääsivät kirjautumaan toistensa verkkopankkeihin, jonka seurauksena tehtiin luvattomia maksuja ja kirjauduttiin kolmannen osapuolen palveluihin verkkopalvelun avulla. Häiriö johtui ohjelmistokomponentin virhetoiminnasta, joka ehti vaikuttaa usean kuukauden ajan. (Näveri & Uusitalo 2022.) S-Pankin digitaalisten palveluiden kehittämisestä vastaava johtaja on kertonut, että palveluiden turvallisuus otetaan erityäin vakavasti ja uusia tapoja suojata palvelua kehitetään jatkuvasti (S-Pankki 2022).

4.5 Johtopäätökset ja pohdinta

Voimme huomata, että jokaisessa neljässä esimerkkitapauksessa on kyse operatiivisesta riskistä, joka on realisoitunut. Sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä ja järjestelmistä johtuvat yllä kuvatut tapahtumat ovat aiheuttaneet liiketoiminnan kaatumisen, luottamuksen menetyksen sekä mainehaitan – puhumattakaan taloudellisista tappioista.

Tapauksien vaikutukset ulottuvat yksityishenkilöistä yrityksiin sekä koko yhteiskuntaan. Vaikutuksien keston uskotaan vaihtelevan tapauksien välillä kuukausista jopa vuosiin tai vuosikymmeniin. S-Pankin tapauksessa pankin tiedotteen mukaan vahingot korvataan heidän toimestansa, ja näin ollen vaikutus häiriön uhrien näkökulmasta korjataan pian.

Ääritapauksetkin selittävät, miksi nykyään työnhaussa yleistä on tarkastaa hakijan taustat kuten rikosrekisteri, käydä läpi monta haastattelua ja teetättää hakija eri testien läpi. Voimme todeta, että jo pelkällä harkitulla ja hyvin seulotulla rekrytointiprosessilla voidaan vaikuttaa henkilöstöön ja siitä aiheutuviin riskeihin.

Voidaan päätellä, että laadukkaammalla riskienhallinnalla, joka käsittää sisäisen tarkastuksen, vaaralliset työyhdistelmät ja IT- ja järjestelmäriskit, olisi voitu välttää tai jopa estää kokonaan esimerkkitapauksien syntyminen ja riskien realisointuminen. Tapaukset tuovat esiin sen, kuinka laaja käsite riskienhallinta on ja minäkalaisia vaikutuksia voi syntyä, kun riskeihin ei olla varauduttu eikä aktiivista riskienhallintaa ja valvontaa toteuteta.

5 TUTKIMUSTULOKSET JA ASiantuntijahaastattelut

Asiantuntijahaastatteluissa syvennyttiin kolmeen kategoriaan, jotka pohjautuivat opinnäytetyön viitekehykseen. Seuraavissa kappaleissa käsitellään haastatteluiden vastauksia ja niistä nousseita yhteneviä sekä eriäviä asiantuntijoiden huomioita.

5.1 Riskien hallinta ja operatiiviset riskit

Haastatteluista nousi ilmi, että todennäköisimpänä uhkana operatiivisista riskeistä pidetään ulkoisia riskejä. Ulkoisten tekijöiden tuomia riskejä on määrällisesti paljon ja niitä on vaikea ennakoida. Ulkoisia riskejä ovat aiheuttaneet viime aikoina Ukrainan sota ja koronapandemia, joiden vaikutukset näkyvät myös rahoitustoiminnassa esimerkiksi korkojen nousuna. Tilanteessa, jossa tämänkaltaiset riskit realisoituvat, saattaa toimintaympäristö muuttua radikaalisti, jolloin liiketoimintaa joudutaan sopeuttamaan merkittävästi ja pahimmassa tapauksessa se voi päättyä konkurssiin. Riskien realisoitumisen vaikutukset näkyvät myös taloudessa, sillä kulutusta ja investointeja vähennetään ja luottotappiot kasvavat.

Toimivan riskienhallinnan tärkeiksi tekijöiksi nousi ensinnäkin keskeisten riskien tunnistaminen ja varsinkin niiden riskien, joihin on mahdollista itse vaikuttaa. Riskienhallinnan tulee olla osa sisäistä kulttuuria, joka on jalkautettu osaksi jokapäiväistä tekemistä. Sisäisessä toiminnassa nousi esiin myös valvonnan laadun tärkeys ja kuinka sisäisen valvonnan sisältöä tulisi haastaa ja kehittää, jotta se vastaa muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksiin.

Nykypäivänä sisäiset riskit tunnistetaan hyvin ja niihin varaudutaan etukäteen. Riskialttiita prosesseja suunnitellaan tarkasti ja mahdollistetaan tarvittava reagoitavalmius riskin toteutuessa. Haasteena nähdään järjestelmäriskit, joiden monimutkaisuus ja ylläpitotarve altistaa niitä riskeille ja tietoturva-aukoille. Ulkoisiin riskeihin varaudutaan stressitestein, jatkuvalla toimintaympäristön seuraamisella sekä kirjallisella jatkuvuussuunnittelulla, jonka tarkoituksena on varmistaa toiminnan jatkuminen poikkeusoloissa.

Mitä tulee rahoitustoiminnan harjoittamiseen, lisääntyneen sääntelyn myötä toiminta on muuttunut ja rajoittunut. Markkinoille on kuitenkin tullut muita rahoituksen tarjoajia kuten pikavippifirmat, joiden toimintaa ei säädellä kuten oikeiden pankkien toimintaa. Näiden riskienhallinnan taso ja taloudelliset vaikutukset ovat vielä jokseenkin tuntemattomia.

Tärkeimpinä keinoina tappioiden välttämiseen nähtiin tarkka budjetti- ja pääomasuunnittelu, stressitestit, kannattavien asiakkuuksien sitouttaminen sekä omien omistuksien riittävä suojaus.

5.1.1 Kestävä kehitys ja taloudellinen kestävyys

Rahoitustoiminnan taloudellinen kestävyys yrityksissä turvataan riittävällä pääomasuunnittelulla ja taloudellisella puskurilla vastoinkäymisten sietokyvyn varmistamiseksi. Taloudellisessa kestävydessäkin noudatetaan lakeja ja sääntelyä, mutta se mitä näiden lisäksi tehdään, on yrityskohtaista ja strategiaan sidottua, kuinka vahvasti palveluita ja tuotteita rakennetaan kestävä kehityksen raameissa. Taloudelliseen kestävyteen liittyviä vaatimuksia voidaan määritellä myös riskienhallinnassa ja niiden tulee olla linjassa liiketoiminnallisten tavoitteiden kanssa.

Taloudellista kestävyttä edistävää kasvua tavoitellaan olemalla mukana pääomavaltaisilla markkinoilla kuten asunto-, kiinteistö- ja yritysrahoituksessa ja edesauttavia kasvutekijöitä ovat ymmärrys kohderyhmän tarpeista sekä kuinka asiakkaille tuotetaan lisäarvoa. Velkaantumista vältetään kassavirtojen ennakkoinnilla ja taseen hallinnalla sekä käytetään velkavipua sopivissa määrin. Tärkeä tekijä velkaantumisen välttämässä on myös huomioida suojautuminen valuutta- ja korkomuutoksilta.

Kestävä kehityksen huomioiminen liiketoiminnassa nähdään erittäin tärkeänä ja pinnalla olevana asiana sekä jopa kriittisenä tekijänä yhteistyöpäätöksiä tehtäessä. Tämä tekijä kuitenkin nähdään myös kuluja lisäävänä, mikä näkyy tuotteen tai palvelun hinnassa. Vastuullisuuden huomioimisen hyödyt vaihtelevat niiden

toteutumisen painoarvon mukaan ja haasteena koko prosessissa on hyötyjen mittaamisen vaikeus. Vastuullisuuden euromääräiset kustannukset ovat helppompi arvioida, kun sen tuomat hyödyt. Suuremmassa kuvassa vastuullisista toimista voi mahdollisesti saada myös valtiollista tukea, joka voi alasta riippuen vaikuttaa kysyntään ja tuotantoon. Näin ollen politiikka ja sääntely ohjaavat ja vaikuttavat yrityksen toimintaan.

Rahoitustoiminnassa tulee ottaa luonnonvarat ja niiden kestävä kulutus huomioon vähintään sääntelyn puitteissa. Sääntelyn noudattamisen lisäksi yrityksen tulee määritellä strategiassaan kuinka paljon vastuuta he ovat halukkaita kantamaan kestävä kehityksen edistämiseksi. Esimerkkikeinona voidaan pitää vaikkapa rahoituksen hintaa, joka nykypäivänä entistä useammin kytketään vastuullisuuden kehitykseen tarjoamalla luottoja matalammalla korolla asiakkaille, jotka ovat sitoutuneet omassa toiminnassaan kasvattamaan vastuullisuutta. Toisena esimerkkinä sijoitustoiminta, jossa näkyvyyttä annetaan todennetusti vastuullisten organisaatioiden arvopapereille. Organisaation sisäisillä toimilla voidaan myös kantaa kortta kekoon esimerkiksi tukemalla etätyötä, huomioimalla ympäristöystävällisyys työmatkoissa ja toimitilojen energiankäytöllä.

5.1.2 ESG ja tulevaisuuden näkymät

Vastuullisuusraportoinnin ulkopuolelle jäävien toimijoiden tulisi arvioida tahoiltaan, mitä saavutettavaa tai menetettävää ESG-strategioilla on, jonka jälkeen määritellä mille tasolle ESG-asiat nostetaan omassa toiminnassa. Vastuullisuusraportointi on syystä rajattu tietyn kokoisille toimijoille, jolloin ulkopuolelle jäävät toimijat voivat keskittää fokuksensa liiketoiminnan kasvattamiseen ja tämän saavutettua syventyä raportointiin. Raportointivelvoite saattaa kuitenkin syntyä muualta, kuten rahoittajilta tai asiakkailta, mutta pienemmille toimijoille siitä ei pitäisi muodostua hallinnollista taakkaa eikä heiltä vaatia samoja velvollisuuksia, kuin isommilta toimijoilta.

ESG-tekijöiden huomioimisen tärkeys rahoitustoiminnassa vaihtelee pelkästä riittävästä ymmärryksestä täydelliseen noudattamiseen. Yhdeksi tärkeimmäksi te-

kijäksi nousi hyvä hallintotapa, sillä rahoitustoiminta on yhteiskunnan tärkeä toimija, ja kohdatessa kriisin, rahoitustoiminnan virheistä maksaa näin ollen koko yhteiskunta. Siksi on tärkeää, että hyvä hallintotapa on kohdillaan, riskienhallinta siihen mukaan lukeutuen.

ESG-asioista tiedottaminen markkinoinnissa tuoden esille yrityksen arvoja vaikuttaa positiivisesti siihen, minkälaisena yritys näyttäytyy. ESG on paljon esillä, siitä puhutaan paljon ja sitä käytetään markkinoinnissa, mutta todellisuudessa sen merkitys on vielä melko pientä. ESG:tä käytetään markkinointikikkana, sitä toteutetaan velvollisuuden vuoksi ja sitä noudattamalla vältetään aktivistien ja järjestöjen puuttuminen toimintaan. ESG-asioista tiedottaminen voi näyttäytyä ”viherpesuna”, koska sitä tehdään vääristä syistä sekä raportoinnin tulkinta on vielä tänä päivänä hankalaa valveutuneellekin henkilölle. Liiallinen ja läpinäkyvä ”viherpesu” saa yrityksen näyttämään huonolta, mikä sanomattakin on selvää.

Epävakaa maailman tilanne kohdistaa talouteen isoja epävarmuustekijöitä, joka tekee tulevaisuuden ennustamisesta vaikeaa. Viimeisten vuosikymmenten aikana globaali velkamäärä on kasvanut valtavaksi ja siitä on seurannut talouskasvua, joka on nyt pysähtynyt koronapandemian ja Ukrainan sodan seurauksena. Kysymysmerkki tulevaisuudessa on, kuinka tämä ylivelkaantuminen ratkaistaan, miten talouden muutokset realisoituvat ihmisten ja yritysten rahoitustilanteeseen sekä muihin talouden osa-alueisiin ja hallitaanko tulevia luottotappioita? Mitä kestävään rahoitukseen ja taloudelliseen kestävyYTEEN tulee, paljon on saatu jo aikaan mutta paljon on vielä tehtävää. Aihealue on monimutkainen ja sen soveltaminen ja toimeenpano vaatii aikaa ja osaamista.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätöksenä toimii sekä haastatteluiden että kirjallisuuden ja teorian pohjalta luotu Dos and Don'ts -lista, jota voi pitää ohjenuorana rahoitustoimintaa harjoittaessa. Listaan on koottu operatiivisten riskien, taloudellisen kestävyuden sekä ESG:n osalta suositeltavat ja vältettävät toimet.

DOS AND DON'TS

Operatiiviset riskit

✓ Laadukas sisäinen valvonta	✗ Vaaralliset työyhdistelmät
✓ Varautuminen ulkoisiin muutoksiin	✗ Ylityöt ja pitämättömät lomat
✓ Asiantunteva IT-riskien hallinta	✗ Hidas reagoitavalmius
✓ Kannattavien asiakkuuksien hoito ja sitouttaminen	✗ Tietoturva-aukot
✓ Omien portfolioiden suojaus	✗ Vanhanaikaiset järjestelmät
✓ Liiketoiminnan vakuuttaminen	
✓ Kokenut riskienhallintayksikkö	
✓ Riskienhallinta osana kaikkea tekemistä	

Taloudellinen kestävyys & ESG

✓ Kohderyhmän kestävä kehityksen vaatimuksien huomiointi	✗ Erottautuminen negatiivisesti kilpailijoista
✓ Sidosryhmien vaatimuksien huomiointi	✗ Epäeettiset markkinat ja toimet
✓ Kestävä kehityksen tavoitteiden sitominen strategiaan ja strategian noudattaminen	✗ Viherpesu
✓ Omasta toiminnasta tiedottaminen läpinäkyvästi, rehellisesti ja avoimesti	✗ Hallinnollisen taakan muodostuminen
✓ Näkyvyyttä vastuullisille toimille ja toimijoille	✗ Aktivistien ja järjestöjen puuttuminen toimintaan
✓ Sääntelyn noudattaminen	✗ Suuret ja lisääntyneet kulut
✓ Pääomavaltaiset markkinat	✗ Hankalasti mitattavat hyödyt
✓ Organisaation sisäiset toimet	
✓ Taloudellinen puskuri	

KUVA 2. Ohjenuorina toimiva Dos and Don'ts rahoitustoimintaan.

Opinnäytetyössä avoimeksi kysymykseksi jäi se, kuinka paljon operatiivisilla riskeillä ja taloudellisella kestävyydellä on yhteyttä toisiinsa. Epäselväksi jäi myös operatiivisten riskien hallinnan ja kestävä kehityksen vaikutukset toisiinsa. Haastatteluista nousi esiin huomio, että riskienhallinnalla voidaan määritellä useiden osa-alueiden kuten myös taloudellisen kestävyuden vaatimuksia, mutta syvempiä vaikutuksia näiden kahden osa-alueen yhteydestä ei löytynyt.

LÄHTEET

Blaafalk, S. 2018. An Introduction to Banking. Principles, Strategy and Risk Management. E-kirja. 2. painos. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd and Moorad Choudhry. Vaatii käyttöoikeuden. <https://learning.oreilly.com/library/view/an-introduction-to/9781119115892/cover.xhtml>

Blunden, T. & Thirlwell, J. 2013. Mastering Operational Risk. A practical guide to understanding operational risk and how to manage it. E-kirja. 2. painos. Financial Times Publishing. Vaatii käyttöoikeuden. <https://learning.oreilly.com/library/view/mastering-operational-risk/9780273778745/html/chapter-001.html>

Bradley, B. 2021. ESG Investing for Dummies. E-kirja. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc. Vaatii käyttöoikeuden. <https://learning.oreilly.com/library/view/esg-investing-for/9781119771098/c01.xhtml#h2-2>

Brännare, S. & Kuukkanen, T. 2018. Danske Bankin pääjohtaja eroaa 200 miljardin euron rahanpesuskandaalin takia, mukana vyyhdissä Sampo-pankin vanhoja asiakkaita. Verkkosivu. Viitattu 28.11.2022. <https://yle.fi/a/3-10411906>

Bouma, J., Jeucken, M. & Klinkers, L. 2017. Sustainable Banking. The Greening of Finance. E-kirja. London and New York: Routledge. Vaatii käyttöoikeuden. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=1741729>

Chapelle, A. 2019. Operational Risk Management. Best Practices in the Financial Services Industry. E-kirja. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd. Vaatii käyttöoikeuden. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=5613476>

Commonwealth Fraud Prevention Centre. n.d. Verkkosivu. Viitattu 2.2.2023. <https://www.counterfraud.gov.au/access-tools-and-guidance/i-want-learn-about-red-flags-internal-fraud>

Danske Bank. 2018. Company Announcement No. 62/2018. Verkkosivu. Viitattu 28.11.2022. <https://danskebank.com/news-and-insights/news-archive/company-announcements/2018/ca28112018>

ERRIN. n.d. The European Green Deal. Verkkosivu. Viitattu 13.12.2022. <https://errin.eu/tags/european-green-deal>

European Commission. n.d. A European Green Deal. Verkkosivu. Viitattu 13.12.2022. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

European Commission. n.d. Corporate sustainability reporting. Verkkosivu. Viitattu 16.11.2022 ja 14.2.2023. https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en

European Commission. n.d. EU taxonomy for sustainable activities. Verkkosivu. Viitattu 20.11.2022. https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

European Commission. n.d. Finance and the Green Deal. Verkkosivu. Viitattu 14.2.2023. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal_en

Hedstrom, G. 2018. Sustainability. What It Is and How to Measure It. E-kirja. Boston/Berlin: Walter de Gruyter Inc. Vaatii käyttöoikeuden. <https://web-s-ebscohost-com.libproxy.tuni.fi/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMT-kyNzAzM19fQU41?sid=c85051be-4cd1-425d-979e-ceef1768212c@redis&vid=0&format=EB&rid=1>

Ilmonen, I., Kallio, J., Koskinen, J. & Rajamäki, M. 2022. Johda riskejä. Käytännön opas yrityksen riskienhallintaan. E-kirja. 4. päivitetty painos. Turenki: Hansaprint Oy. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789527285374>

Juvonen, M., Koskensyrjä, M., Kuhanen, L., Ojala, V., Pentti, A., Porvari, P. & Talala, T. 2014. Yrityksen riskienhallinta. E-kirja. Helsinki: Finanssi- ja vakuutus-kustannus Oy FINVA. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789525684650>

Kestavakehitys.fi. n.d. Mitä on kestävä kehitys? Verkkosivu. Viitattu 2.10.2022. <https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>

Kestävän kehityksen edistäminen. 2022. Taloudellinen kestävä kehitys. Verkkosivu. Viitattu 28.10.2022. <https://keke.bc.fi/Kestava-kehitys/suomi/taloudellinen/>

Laitinen, J. 2022. S-Pankissa paljastui vakava häiriö: Sadat pääsivät toisten verkkopankkeihin –”Häiriötä hyödynnettiin väärinkäytöksiin”. Verkkosivu. Viitattu 23.11.2022. <https://www.hs.fi/talous/art-2000009066266.html>

Marthinsen, J. 2018. Risk Takers. Uses and Abuses of Financial Derivatives. E-kirja. 3. painos. Boston/Berlin: Walter de Gruyter Inc. Vaatii käyttöoikeuden. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=5505202>

McDonald, O. 2016. Lehman Brothers. A Crisis of Value. E-kirja. Manchester: Manchester University Press. Vaatii käyttöoikeuden. <https://web-p-ebscohost-com.libproxy.tuni.fi/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMW13d19fMjk1OTcyMV9fQU41?sid=0d74bdae-f8eb-4f4f-a484-467f2f0906d6@redis&vid=0&format=EB&rid=1>

Milne, R. 2022. Financial Times. Danske Bank braced for money-laundering fines of \$2bn. Verkkosivu. Viitattu 28.11.2022. <https://www.ft.com/content/8535bf21-fb42-4177-a7a6-d1f053d398e9>

MTV Uutiset. 2022. Kaksi vangittu epäiltynä S-Pankin tietomurrosta – petoksia yli 50. Verkkosivu. Viitattu 23.11.2022. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/poliisi-vanginnut-kaksi-epailtyna-s-pankin-asiakkaisiin-kohdistuneesta-petossarjastarikos-hyvin-poikkeuksellinen/8513140#gs.iyvipe>

- Mäki-Fränti, P. & Vanhala, J. 2022. Euro & Talous. Sota heikentää yritysten toimintaympäristöä. Verkkosivu. Viitattu 16.11.2022. <https://www.eurojatalous.fi/fi/2022/2/sota-heikentaa-yritysten-toimintaymparistoa/>
- Määräykset ja ohjeet 8/2014. Operatiivisen riskin hallinta rahoitussektorin valvottavissa. 4.11.2014. FIVA 8/01.00/2014. Viitattu 29.9.2022. https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maaraysko-koelma/2014/08_2014/mok_8_2014.m5.pdf
- Nordea. 2021. Mikä on ESG? Verkkosivu. Viitattu 14.11.2022. <https://www.nordea.com/fi/uutiset/mika-on-esg>
- Näveri, A. & Uusitalo, K. 2022. Sadat S-Pankin asiakkaat pääsivät kirjautumaan toisten verkkopankkeihin – Finanssivalvonta: poikkeuksellinen ja vakava tapah-tuma. Verkkosivu. Viitattu 23.11.2022. <https://yle.fi/a/3-12621116>
- Pinto, C., Magpili, L. & Jaradat, R. 2015. Operational Risk Management. E-kirja. New York: Momentum Press. Vaatii käyttöoikeuden. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=4013264>
- Pöntinen, H. 2022. Suomen Pankki. Verkkosivu. Viitattu 2.2.2023. <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2022/vihrean-rahoituksen-saantely-turvaatulevaisuutemme/>
- S-Pankki. 2022. S-Pankin tunnistaumisessa järjestelmähäiriö kesällä – tilanne on korjattu ja kaikkiin asiakkaisiin, joita häiriö koski, on oltu yhteydessä. Verkkosivu. Viitattu 23.11.2022. <https://www.s-pankki.fi/fi/tiedotteet/2022/s-pankin-tunnistaumisessa-jarjestelmahairio-kesalla--tilanne-on-korjattu-ja-kaikkiin-asiakkaisiin-joita-hairio-koski-ollaan-yhteydessa/>
- Suomen Riskienhallintayhdistys. n.d. Operatiiviset riskit. Verkkosivu. Viitattu 29.9.2022. <https://pk-rh.fi/riskien-luokittelu/operatiiviset-riskit.html>
- Suomen YK-liitto. n.d. Kestävä kehitys. Verkkosivu. Viitattu 2.10.2022. <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>
- Traficom. 2021. Tekoälyn soveltamisen kyberturvallisuus ja riskienhallinta. Verkkosivu. Viitattu 16.11.2022. <https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/fi/julkaisut/tekoalyn-soveltamisen-kyberturvallisuus-ja-riskienhallinta>
- Traficom. 2019. TOP 5 tietoturvaohjelmat ja -ratkaisut organisaatioille. Verkkosivu. Viitattu 16.11.2022. <https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/fi/ajankohtaista/top-5-tietoturvaohjelmat-ja-ratkaisut-organisaatioille>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. n.d. Vastuullisuusraportointi. Verkkosivu. Viitattu 14.11.2022. <https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>
- United Nations Development Programme. n.d. What are the Sustainable Development Goals? Verkkosivu. Viitattu 14.2.2023. <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>

Walker, R. 2013. Winning with Risk Management. E-kirja. Hackensack, NJ/London: World Scientific Publishing Company. Vaatii käyttöoikeuden. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=1223950>

Wells, J. 2018. International Fraud Handbook. E-kirja. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc. Vaatii käyttöoikeuden. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=5399249>

Wolke, T. 2017. Risk Management. E-kirja. Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH. Vaatii käyttöoikeuden. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=5144613>

Ympäristöministeriö. n.d. Mitä on kestävä kehitys? Verkkosivu. Viitattu 2.10.2022. <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Ziolo, M. 2021. Finance and Sustainable Development. Designing Sustainable Financial Systems. E-kirja. Oxon/New York: Routledge. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www-taylorfrancis-com.libproxy.tuni.fi/books/edit/10.4324/9781003011132/finance-sustainable-development-magdalena-ziolo>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelun alkuperäiset kysymykset

Operatiiviset riskit ja taloudellinen kestävyys rahoitustoiminnassa

Riskienhallinta ja operatiiviset riskit

1. Operatiiviset riskit käsittävät henkilöstön, järjestelmien, sisäisten prosessien sekä ulkoisten tekijöiden tuomat riskit.
 - a. Minkä näistä koet olevan todennäköisin riskille altistava tekijä ja miksi?
 - b. Mikä olisi tuosta tekijästä mahdollinen aiheutuva riski?
 - c. Mikä on vakavin seuraamus liiketoiminnalle siitä, että tuo mielestäsi mahdollinen riski käy toteen?
2. Mitkä ovat mielestäsi tärkeimmät tekijät toimivan riskienhallinnan toteutumisessa?
3. Rahoitustoiminta on kohdannut vuosikymmenten varrella erilaisia riskejä, ja sitä on huojuttanut huomattavasti esimerkiksi vuoden -08 finanssikiisi. Miten tänä päivänä varaudutaan
 - a. Sisäisten prosessien tuomiin riskeihin?
 - b. Ulkoisiin riskeihin? (esimerkiksi koronapandemia ja Ukrainan sota)
 - c. Onko rahoitustoiminta muuttunut tai onko toiminnassa tapahtunut vuosien varrella huomattavaa rohkaistumista tai päin vastoin lisääntyntä varovaisuutta?
4. Mitkä ovat tärkeimmät keinot liiketoiminnassa tappioiden välttämiseen?

Kestävä kehitys ja taloudellinen kestävyys

5. Nykypäivänä kestävä kehitys on jatkuvasti enemmän esillä myös liiketoiminnassa. Millä tavoin rahoitustoimintaa harjoittaessa tulisi huomioida
 - a. Yrityksen oma taloudellinen kestävyys?
 - b. Yhteiskunnan taloudellinen kestävyys?
(Taloudellinen kestävyys on tasapainoista kasvua, joka perustuu pitkällä aikavälillä velkaantumisen ja tappioiden välttämiseen luonnonvarat huomioon ottaen.)
6. Minkälainen vaikutus kestävä kehitys ja luonnonvarojen huomioimisella on liiketoimintaan?
7. Millä tavoin rahoitustoiminnassa ja rahoitussektorin yrityksissä voidaan ottaa huomioon luonnonvarat ja niiden kestävä kulutus?
8. Minkälainen vastuu yrityksillä ja varsinkin rahoitustoiminnalla on mielestäsi kestävä talouden ja kestävä kehityksen huomioimisessa ja sen edistämiseksi?
9. Mitkä tärkeimmät tekijät edesauttavat rahoitustoiminnassa
 - a. liiketoiminnan kasvussa?
 - b. velkaantumisen välttämiseksi?
 - c. onko riskienhallinnalla yhteyttä näihin tärkeimpiin tekijöihin?
10. Onko riskienhallinnalla vaikutusta taloudelliseen kestävyys?

ESG ja tulevaisuuden näkymät

11. Vastuullisuusraportoinnin lainsäädäntö velvoittaa vain rajatut yhtiöt tekemään ESG-raportointia. Miten rajauksen ulkopuolelle jäävien yhtiöiden tulisi suhtautua ja ottaa huomioon ESG-asiat?
(Raportointivelvoite koskee pörssiyrityksiä, luottolaitoksia ja vakuutusyrityksiä, joiden liikevaihto on yli 40 miljoonaa euroa tai tase yli 20 miljoonaa euroa sekä yhtiön henkilömäärä tilikauden aikana keskimäärin yli 500 henkilöä.)
12. Mitkä ESG-tekijät olisivat tärkeä huomioida erityisesti rahoitustoiminnassa? Miksi?
13. ESG-asioista tiedottaminen voidaan rinnastaa yrityksen läpinäkyvyyteen ja sitä tulisi pitää niin sanottuna runkona riskien hallinnalle yrityksiä arvioitaessa. Mitkä ESG tekijät vaikuttavat mielestäsi
 - a. positiivisesti yrityksen arviointiin?
 - b. negatiivisesti yrityksen arviointiin?
14. Mitä vaikutuksia vallitseva epävakaa maailman tilanne aiheuttaa markkinoille? (Vapaa sana. Näkökulmana riskienhallinta, liiketoiminta, rahoitustoiminta, taloudellinen kestävyys tai kestävä kehitys.)
15. Mitä tulevaisuuden näkymiä on mielestäsi odotettavissa haastattelun teemaan/teemoihin (riskienhallinta, kestävä kehitys ja rahoitustoiminta) liittyen?